

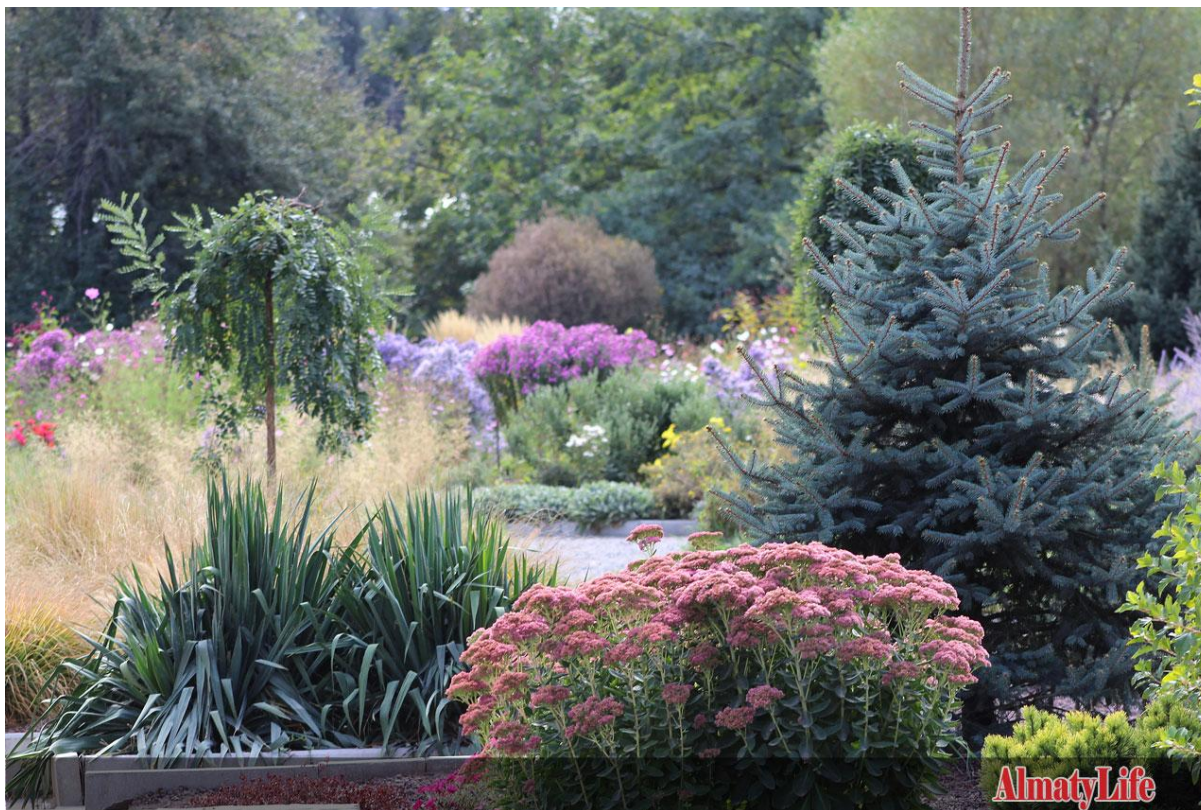
АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНЫҢ БОТАНИКАЛЫҚ САЯБАҒЫН РЕСУРСТАНУДЫҢ ЗЕРТТЕУІ

Орындаған: Нуртанова Д.С.
Курс:5

- **Ботаникалық бақ** - ғылыми-зерттеу, мәдени-ағарту, іс-тәжірибелік оқыту мақсаттарымен өсімдік өсіріп, оны зерттейтін, ботаникалық білімді насихаттайтын мекеме; ғылыми зерттеу және ғылыми мәдени өндірістік мекеме. Онда тірі өсімдіктердің коллекциясын жинап олардың көмегімен өсімдіктердің сан алуандығын және жердің өсімдік әлемінің байлығын зерттейді.

- Ботаникалық бақтардың басты мақсаты - жаңа өсімдік түрлерін ашу, оларды кешенді зерттеу және интродукциялау. Ботаникалық бақтардың көбінде дендрарий, альпинарийсу өсімдіктері мекендейтін тоғандар бар және пайдалы өсімдіктердің экспозициялары орналасқан.

НЕГІЗГІ ҒЫЛЫМИ БАҒЫТТАРЫ:

- жергілікті және сырттан әкелінген өсімдіктерді өсіру, жерсіндіру, олардың биологиясын, экологиясы мен физиологиясын, өсіп-өнуін, селекциясын зерттеу;
- ботаникалық ілімді дамыту, оның жетістіктерін жалпы халыққа тарату;
- республикамызда азайып бара жатқан, жойылу қаупі төнген өсімдіктерді қолдан өсіріп көбейту, биологиялық, экологиялық ерекшеліктерін зерттеу, оларды сақтап қалудың, табиғи таралған орталықтарына қайтарудың жолдарын қарастыру;
- қала, ауыл, елді мекендерді көгалдандыру;
- бақ өсіру;
- гүлзар салу бағыттарында ғылыми-ағарту жұмыстарын жүргізу;
- өсімдіктердің жаңа түрлерін іздестіру, олардың пайдалы қасиеттерін анықтап, адам қажетіне жарату;
- өсімдіктер әлемін қорғау, көркейту.

- Ботаникалық бақтың негізгі бөлігін - шет жерлерден әкеліп отырғызылған өсімдіктер құрайды. Олар биологиялық ерекшеліктеріне қарай ашық далада, оранжереяда, жылыжайда өсіріледі.

Қазір Қазақстанда әр түрлі табиғи-климаттық жағдайда орналасқан алты ботаникалық бақ

- ✓ Бас ботаникалық бақ (Алматы)
- ✓ Маңғыстау тәжірибелік ботаникалық бағы (Ақтау)
- ✓ Жезқазған ботаникалық бағы
- ✓ Алтай ботаника бағы (Лениногор)
- ✓ Іле ботаникалық бағы (Бақанас)
- ✓ Қарағанды ботаникалық бағы

Бұлардың алғашқы бесеуі Ботаника және фитоинтродукция институтының құрамына кіреді де, бір орталыққа бағынған Ботаникалық бақ жүйесін құрайды. Республиканың Ботаникалық бақтары дүние жүзіндегі 50-ден астам елмен әріптестік байланыс жасайды, халықаралық конгрестерге, симпозиум, конференцияларға қатысады.

АЛМАТЫ ҚАЛАСЫНДАҒЫ БАС БОТТАНИКАЛЫҚ БАҚ.

- «Алматы Ботаникалық бағы» 1932 жылы ашылған. Ол 1967 жылға дейін КСРО Қазақ филиалының республикалық ботаникалық бағы деп аталып келді. 1967-1994 жылдар аралығында дербес мекеме құқығында болды, ал 1995 жылдан Ботаника және фитоинтродукция институтының құрамына енді. Ботаникалық бақ көлемі жалпы есеппен алғанда, 107 гектарды құрайды.

БАС БОТАНИКАЛЫҚ БАҚТЫҢ ПЛАНЫ

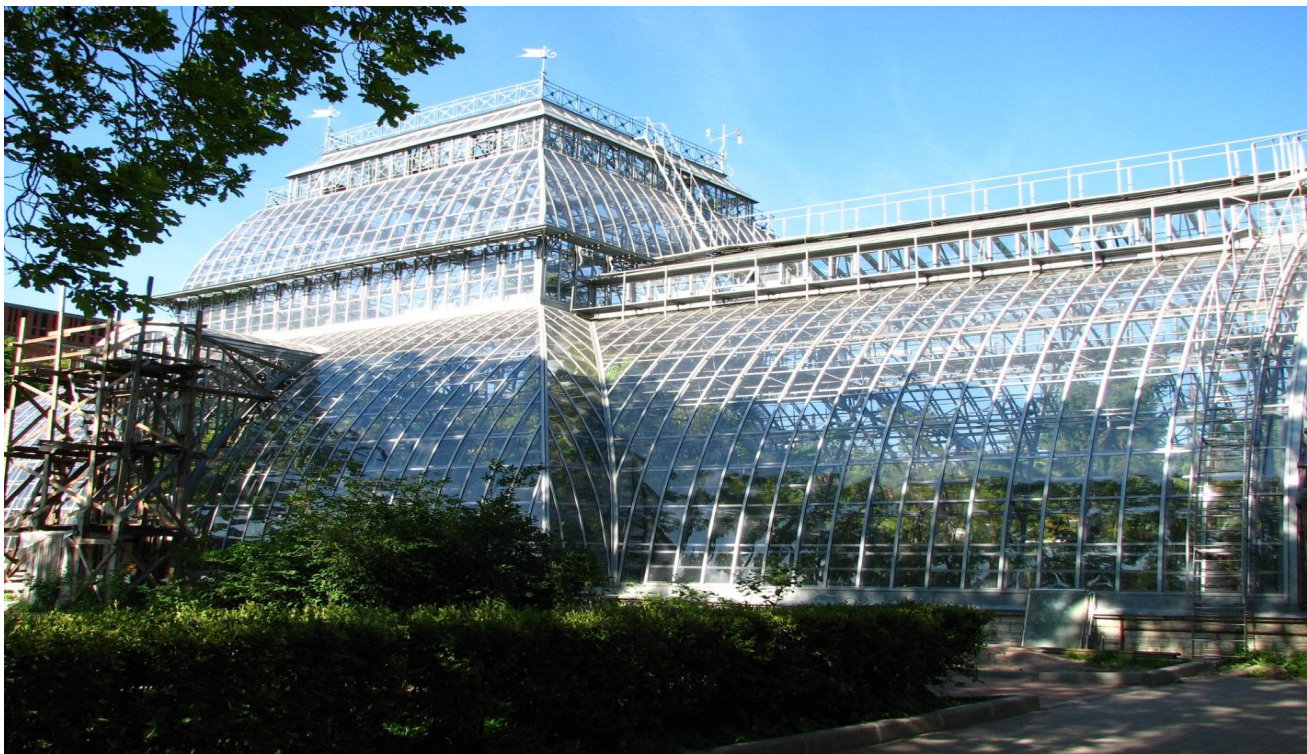

- Бас ботаникалық бақта сирек кездесетін, жойылып бара жатқан өсімдік түрлерінің популяциялық және экологиялық-биологиялық ерекшеліктері зерттелді (Б.А. Винтерголлер). Жерсіндірілген өсімдіктердің өсіп-өнуіндегі заңдылықтар анықталып, олардың газға төзімділігін зерттеуге мүмкіндік беретін әдістер (Рахымбаев, К.Н. Сәрсенбаев); тропикалық аудандардан әкелінген алуан түрлі өсімдіктерді пайдалану тәсілдері (С. Тұрдиев), жеуге жарамды саңырауқұлақтарды қолдан өсіру әдістері (С. Әбиев) ұсынылды. Мұнда Қазақстанның ботаникалық бақтары кеңесі жұмыс істейді. Бас ботаникалық бақ 48 мемлекеттің 350 ботаника бағымен әріптестік байланыс жасайды. Ғылыми еңбектер жинағын, монографиялар шығарып тұрады.

- Ботаникалық бақтың қазіргі аумағы шамамен 103 гектарды құрайды. Мұнда өзге жерлерден алып келінген 5,5 мыңдай өсімдік түрлері бар, ал оның 100 жуығы Қазақстанның «Қызыл Кітабына» енген.

- Оранжерея - бұл өсімдіктерді өсіріп, оларға күтім жасап, баптау үшін жасалып әйнекпен қоршалынған ғимарат. Біздің Қазақстанда Оранжерея осы Алматы қаласында ғана бар. Оранжереяда тропикалық және субтропикалық өсімдіктер өсіріледі. Мұндағы өсімдіктердің барлығы Қазақстанда ашық жағдайда өспейді, өйткені олар суыққа төзімсіз өсімдіктер. Оранжереяда белгілі бір температура, ылғал, жарық орнатылған. Сондай - ақ оранжерея ғылыми жұмыстар жүргізілетін зертхана болып табылады.

ОРАНЖЕРЕЯ 5 БӨЛІМНЕН ТҰРАДЫ.

- Бірінші бөлім Пальмари, биіктігі 25 метрге дейін. Мұнда пальманың көптеген түрлері өсіріледі.
- Пальма ливистония - Қытайда өседі және онда техникалық өсімдік ретінде пайдаланады. Себебі осы ливистония пальмасынан қымбат, бағалы май алынады. Пальманың басқа өсімдіктен айырмашылығы пальмада дін болмайды. Сондай-ақ пальма табиғатта 50 метрге дейін жетеді. Гинговилова - жапырағы жүрек тәрізді ағаш. Қытайда өседі. Мұны ғашықтар ағашы деп те атайды. Себебі жапырағы жүрек тәрізді болғандықтан, бір - біріне сезімін білдіре алмай жүрген ғашықтар осы жапырақты береді.
- Сельва - іші қуыс, сырты бүрмен қапталған ағаш. Осы бүрлердің құрамында 90 % у бар. Бұрынғы заманда үнділер осы бүрлерді қырып алып, жебе басына орап, аң аулайтын болған. Сондай - ақ, бұл у-ды суға шашып жіберіп, ондағы қырылып қалған балықтарды да осылай аулайтын болған.

- Екінші бөлім субтропикалық өсімдіктер, яғни цитрусті өсімдіктер бөлмесі.
- Лавр жапырағы - кәдімгі ас дайындауда қолданылады.
- Налина Дилина - іші қуыс минералға бай өсімдік. Өзге өсімдіктерден ерекшелігі бұл өсімдік қоректенген суды ішіне жинайды. Қазақстанда мұны түр пішініне қарап піл табаны деп те атайды. Жапырағы жылқы тұяғы деп аталады.

- Үшінші бөлім шөлді аймақта өсетін өсімдіктер бөлімі, яғни кактустар бөлімі.
- Сүттіген - жапырағында сүт болады, бөліп алып қарасаныз, сүт ағып тұрады. Адам терісіне тисе күйдіріп жіберетін қасиеті бар.
- Богенбелия - 11 - 12 айында гүлдейтін өсімдік. Индияда өседі.

- Төртінші бөлім тропикалық өсімдіктер бөлімі.
- Пиники пальма - құрма пальмасы, гүлдері сырптық тәрізді. Оранжерея жағдайында гүлдейді. 4 жылда 1 гүлдейді. Құрма пальмасы кәдімгі дәм татушы ас.
- Истера глипцина - жанына қандай бір өсімдік өссе, орап алып өлтіріп тастайтын өрмелегіш өсімдік.
- Эфкалипт - Африкада өседі. Биіктігі 150 метрге дейін өсетін өсімдік. Құрамында эфир майы болғандықтан, медицина жағдайында қолданылады.

- Бесінші бөлім сулы аймақтағы өсімдіктер бөлімі.
- Тұңғиық - май айынан бастап гүлдейтін өсімдік. Күн түскен сәтте гүлі ашылады, ал түнде қауызы жабық болып тұрады. Жапырағы су бетіне шығып, қалқып өмір сүреді.
- Калла - батпақта, сулы жерде өсетін өсімдік.
- Каманюта касама - жеміс беретін өсімдік. Жемісінің құрамында 40% крахмал болғандықтан, оны картофель ағашы деп те атайды.

